

Perforacions al Palazzo

L'enginyer italià Maurizio Seracini busca, sota uns frescos del Palazzo Vecchio de Florència, una obra de Leonardo Da Vinci oculta des del segle XVI. Uns cinc-cents historiadors de l'art consideren que les tècniques de Seracini són un atemptat contra l'obra de Giorgio Vasari.

Un científic vol demostrar que un fresc de Leonardo, suposadament fet malbé i desaparegut, encara és a Florència. Una troballa com aquesta causaria sensació, però es tracta d'un projecte molt controvertit.

El sis forats que té la pintura mural semblen impactes de bala. Maurizio Seracini és qui va perforar la tela. Un cop ho va haver fet, van començar les crítiques i va haver d'aturar la recerca durant un temps.

De fet, és comprensible. Es tracta d'un fresc de l'any 1565 pintat per Giorgio Vasari, autor d'unes quantes pintures murals al Salone dei Cinquecento del Palazzo Vecchio de Florència, llavors i ara el centre de poder de la ciutat. És una imatge de batalla monumental; molts soldats, moltes espases. Això per una banda.

Per una altra, ha nascut una sospita. No és res gaire excitant, en una ciutat amb tantes obres pictòriques, d'aque-

L'enginyer Maurizio Seracini es defensa: "Això que faig no és pas activar cap bomba atòmica."

lles que et deixen sense alè. Vasari era un home molt conegut a la Renaixença tardana; arquitecte, escriptor, i amb moltes més virtuts, però com a pintor, només mediocre. I Seracini és un científic que creu que, darrere del fresc de batalla de Vasari, s'hi amaga una segona paret amb una obra d'un geni de debò: una pintura de Leonardo da Vinci.

Des de fa uns quaranta anys, que Seracini creu que darrere d'aquest mural hi ha la llegendària *Batalla d'Anghiari* de Leonardo, del segle XVI, i que, en qualsevol moment, pot ser destapada.

Anar massa enllà. Però Seracini i les seves maneres de fer no són ben rebudes al Palazzo. 500 persones, principalment historiadors de l'art d'Europa i Amèrica, han signat una petició perquè aturi la recerca. Tots creuen que Seracini va massa enllà, que és un fanàtic que vol destruir una obra del segle XVI.

Seracini, nascut fa 65 anys a Florència, és enginyer, però l'objecte de la seva investigació és l'herència de la cultura, l'art del passat.

És capaç de fer visible, en antigues obres d'art, coses que els ulls no poden reconèixer, com ara signatures. Ell diu que, a les obres, hi pot determinar l'edat, el material, l'estat original i els canvis *a posteriori*. Els historiadors de l'art no dominen aquestes tècniques, normalment tan sols poden fer-ne suposicions.

A Florència, Seracini treballa en una empresa que assessora museus i col·leccionistes. És situada en un *palazzo* a prop de l'Arno, ple de joves treballant amb ordinadors i microscopis. A la Universitat de San Diego, a Califòrnia (EUA), Seracini hi dirigeix un centre que es dedica a la recerca científica de l'art, l'arquitectura i l'arqueologia.

Aquest italià va ser un dels primers a fer servir els infraroigs i les radiacions

infraviolades per a explorar les obres d'art. Fa temps que fa servir unes altres possibilitats tècniques, com ara l'escàner de neutrons. El seu representant a San Diego és catèdric de realitat virtual. Fins i tot en l'èxit de vendes *El codi da Vinci*, de Dan Brown, hi apareix aquest professor italià amant de les tecnologies. Però el cas és que al Palazzo Vecchio ha fet servir un trepant.

Els experts en art no les tenen totes, no creuen que hi pugui trobar res. Si que és cert que Leonardo realment va pintar el mural de batalla en una de les parets laterals del Salone dei Cinquecento, però no se'n sap el lloc exacte. Leonardo, fascinat per tota mena de descobriments, va fer un experiment: en lloc de barrejar pigments amb aigua, tal com s'estilava en els frescos, va fer servir oli. Amb l'escalfor aconseguia unir la paret, preparada expressament, i els colors, de manera que no es poguessin desenganxar.

Suposadament, Leonardo no en va quedar content, del resultat: els colors es van escórrer en alguns punts o es van despendre. A més, no el va pas acabar, el fresc. Possiblement, la pintura mural, unes quantes dècades després, ja devia haver perdut molts pigments. Amb tot, la composició devia impressionar els visitants del Palazzo. Alguns altres artistes en van pintar còpies i, un segle després, Rubens trobà la inspiració en una reproducció de l'obra.

El soldats munten a cavall. Els homes es llancen els uns contra els altres amb espases, les fesomies són colpidores, en aquesta lluita de vida o mort. Leonardo mateix va descriure a les seves notes que havia dibuixat "ulls plens de por" i que un dels homes pren "una cruel i salvatge venjança a tota ultrança".

Alguns esbossos apunten que en aquell temps cap artista no havia arribat a transmetre aquesta agressivitat i aquesta por d'una manera tan convincent. Aquesta coreografia de la batalla: això apassiona els historiadors de l'art. Perquè encarna l'impuls irresistible del pas de la creació al caos.

L'obra només va existir durant un període curt de temps, però va enriquir l'art, va estimular-lo i impulsar-lo cap a nous camins. Quan els Medici es van traslladar al Palazzo Vecchio, després del final de la República, van contractar Giorgio Vasari per a la redecoració del palau. Ells volien uns quadres que enaltissin la família.

A partir de les biografies escrites per pintors, Vasari és considerat una gran figura de la història de l'art i també algú que va fer que els pintors fossin herois. D'aquesta manera va anticipar la transformació de l'art modern. Leonardo, per exemple, el va respectar com un mestre.

Per a Seracini, l'entusiasta Vasari també va ser un protector d'obres d'art.

Seracini creu que Vasari va cobrir l'obra mestra de Leonardo amb una paret de protecció i possiblement la va conservar amb una capa de color protector addicional. Això mateix havia fet en un fresc d'una església que considerava important. Perquè Florència era una ciutat antiga en què les noves obres substituïen les velles. Malgrat això, Vasari apreciava totes aquelles

pintures i li agradaven els reptes. En un punt de la seva pintura mural al Palazzo Vecchio va fer una inscripció, que Seracini creu que deu ser un missatge ocult. "Aquí, suposa el científic, és on s'hauria de fer la recerca."

Seracini ha investigat tota la sala. Més de mil metres quadrats que, aquests darrers anys, ha examinat i mesurat de totes les maneres possibles; finalment, amb un georadar, que s'utilitza normalment per a explorar les capes de la terra. Darrere de la zona de la paret lateral escollida, Seracini creu que hi ha descobert una cavitat estreta, cosa que podria ser una demostració que allí, realment, hi ha dues parets.

I llavors arriba l'hora del trepant. Segons Seracini, és un procediment poc invasiu. Ell i el seu equip van col·locar l'aparell en sis punts diferents, en què el color de la pintura de Vasari sembla que, de totes maneres, ja s'anava fent malbé. Dos dels forats perforen un cavall pintat per Vasari. A partir de les perforacions, Seracini volia arribar a la cavitat que hi ha darrere de la paret amb un videoscopi, una càmera diminuta, en aquest cas de quatre mil·límetres, amb coll mòvible. Per concedir-li la petició, li van imposar noves condicions: només podia dur a terme el seu objectiu a partir de dos forats.

Seracini està preocupat perquè la seva recerca pot resultar afectada per aquestes limitacions. Però el que ha pogut veure fins ara mostra que va per bon camí. No en vol dir res més. En lloc d'això, remet a les anàlisis de les proves de pedres, que ell mateix va poder agafar. Espera que als resultats hi apareguin pigments del fresc de Leonardo. Al laboratori encara hi treballen. Durant aquesta setmana s'haurien d'acabar les anàlisis.

Oportunitat de la ciència o es- pectacle?

Ell diu que no destrueix res, amb aquesta investigació. No activa cap bomba atòmica. Seracini vol mirar de lliurar fets comprovats als historiadors de l'art, i així els facilitaria una feina, que en pocs casos es basa en certeses. Fins i tot el mercat artístic negocia amb obres que mai no han estat verificades. Les disputes que ell ha produït en el camp artístic, diu Seracini, són disputes contra les oportunitats de la ciència.

Esbossos de la Batalla d'Anghiari, de Leonardo da Vinci, 1505. Còpia de Peter Paulus Rubens de la part central del quadre. A sota, murals de Giorgio Vasari a les sales del Palazzo Vecchio de Florència, 1565.

Però els seus detractors creuen que darrere de tot això hi ha algú. El grup nord-americà National Geographic finança aquesta recerca amb 250.000 dòlars. Com a contrapartida, l'empresa pot filmar el procés i voldria poder anunciar resultats durant aquest mes.

Matteo Renzi és el jove alcalde de Florència. La seva oficina, decorada amb pintura manierista, és al Palazzo Vecchio, a pocs passos del Salone dei Cinquecento. Ell ha negociat el contracte amb National Geographic, i titlla les recriminacions contra Seracini de "polèmica poc convincent". Però la secció de restauració (i fins la directora del departament de pintura mural) ha admès responsabilitats en el projecte, al·legant "causes ètiques".

Georg Satzinger, catedràtic d'història de l'art a Bonn, és un dels signants de la petició, i creu que és un projecte irresponsable. S'ha perforat una obra intacta sense cap necessitat. A més, ja s'han fet moltes investigacions del prestigiós quadre de Leonardo. Perquè "la idea també viu sense l'original".

I si Seracini trobés diminutes partícules de color del quadre de Leonardo?, pregunta Satzinger. S'hauria de destrossar el fresc de Vasari per a "guanyar una pintura mural que, ja en l'època de Leonardo, era descomposta?"

"Això és", diu "com si s'intentés de recuperar un mort deixant un viu a l'estacada".

Autor Ulrike Knöfel

© Der Spiegel

Traducció de Gemma Repiso